

**TARBIYA TEXNOLOGIYALARINI QO‘LLASHDA ZAMONAVIY
PEDAGOGIK VOSITALARDAN FOYDALANISH**

Axmadova Shahloxon Voxid qizi, Guliston davlat pedagogika instituti

“Pedagogika va psixologiya” kafedrası stajyor-o‘qituvchisi.

Abduvaliyeva Mashxura Abduvohid qizi, Guliston davlat pedagogika instituti

“Pedagogika va psixologiya” kafedrası stajyor-o‘qituvchisi.

Annotatsiya. Mazkur maqolada tarbiya fanini o‘qitishda pedagogik mahoratning o‘rni va ahamiyati yoritilgan. Unda pedagogning nazariy bilimlari bilan bir qatorda, amaliy ko‘nikma va shaxsiy fazilatlari tarbiyaviy jarayonning samaradorligiga qanday ta’sir ko‘rsatishi tahlil qilingan. Maqolada ta’lim oluvchilarda ijtimoiy-ma’naviy qadriyatlarni shakllantirishda o‘qituvchining kommunikativ qobiliyati, didaktik yondashuvi hamda psixologik tayyorgarligi muhim o‘rin tutishini asoslab berganmiz. Shuningdek, maqolada zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlardan foydalanish orqali tarbiya fanini yanada samarali o‘qitish yo‘llari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Pedagog, qobiliyat, tarbiya, funksiya, bosqichlar, shaxs, kompetensiya, rivojlantirish, funksional, ta’lim, sifat, o‘qituvchi, yuksaltirish.

Аннотация. В данной статье освещаются роль и значение педагогических навыков в обучении образованию. Анализируется, как наряду с теоретическими знаниями, практические навыки и личностные качества учителя влияют на эффективность образовательного процесса. В статье обосновывается важная роль коммуникативных способностей учителя, дидактического подхода и психологической подготовки в формировании социально-духовных ценностей у учащихся. В статье также рассматриваются способы более эффективного обучения образованию за счет использования современных педагогических технологий и инновационных методов.

Ключевые слова: Учитель, способность, образование, функция, этапы, личность, компетентность, развитие, функционал, образование, качество, учитель, совершенствование.

Abstract. This article highlights the role and importance of pedagogical skills in teaching education. It analyzes how, along with theoretical knowledge, practical skills

and personal qualities of a teacher affect the effectiveness of the educational process. The article substantiates the important role of a teacher's communicative abilities, didactic approach and psychological preparation in the formation of socio-spiritual values in students. The article also considers ways to teach education more effectively through the use of modern pedagogical technologies and innovative methods.

Keywords: Teacher, ability, education, function, stages, personality, competence, development, functional, education, quality, teacher, improvement.

Ta'lim jarayoniga zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish va bunda o'qituvchilarning ko'nikma va malakalarini oshirish to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «O'zbekiston Respublikasining jamoat ta'lim axborot tarmog'ini tashkil etish to'g'risida»gi 2005-yil 28-sentyabrdagi PQ-191-sonli Qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «Kompyuterlashtirishni yanada rivojlantirish va axborot kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 2002-yil 6-iyundagi 200-sonli, “O'qituvchi kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida”gi 2006-yil 16-fevraldagi 25-sonli Qarorlarining qabul qilinishi mazkur masalaga davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida e'tibor qaratilayotganligidan dalolat beradi. O'quv jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalarini qo'llash ta'lim metodlarning samaradorligini oshirishga, o'qituvchilar mehnat faoliyatining o'zgarishiga, ularning pedagogik mahoratlarini takomillashtirishga, pedagogik tizimlarning tarkibiy o'zgarishiga samarali ta'sir etadi. Bu esa pedagogik jarayonlarni axborotlashtirishni tashkil etish va boshqarishda o'ziga xos vazifalarni qo'yadi.

Pedagogik ta'lim jarayonlarini zamonaviy axborot texnologiyalari asosida samarali tashkil etish:

– masofaviy o'quv kurslarini va elektron adabiyotlarni yaratuvchi jamoa o'qituvchilar, kompyuter dasturchilari, tegishli mutaxassislarning birgalikda faoliyat olib borishini;

– o'qituvchilar o'rtasida vazifalarning bir maromda to'g'ri taqsimlanishini;

– ta'lim va tarbiya jarayonini yanada mukammal tashkil qilishni takomillashtirish va pedagogik faoliyatning samaradorligini oshirish monitoringini tashkil etish imkoniyatini yaratadi.

Zamonaviy axborot texnologiyalari asosida o'qituvchining pedagogik faoliyatida:

- ta’limning texnologik asosini zamon talablari darajasida rivojlantirish bilan bog‘liq bo‘lgan murakkab jarayon yengillashadi;
- dars jarayonini zamonaviy texnik vositalar asosida tashkil etish uchun maxsus malakalar shakllantiriladi;
- masofaviy kurslarning ochiqligi tufayli ularning sifatiga bo‘lgan talablar va o‘quv materiallarining sifatini nazorat qilishga ehtiyoj paydo bo‘ladi;
- talim jarayonida o‘quvchilarning mustaqil faoliyati takomillashadi, dars jarayonining samaradorligi o‘qituvchidan o‘quvchiga ko‘chadi;
- o‘quv jarayonini tashkil etishda, o‘quvchining tashkilotchiligi va shaxsiy ishtiroki ortadi;
- zamonaviy kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish asosida o‘qituvchi pedagogik faoliyatida har bir o‘quvchi bilan teskari aloqasi vujudga kelishi ta’minlanadi.

Jamiyatning har bir a’zosi, o‘zining kundalik faoliyatida, uzluksiz ravishda turli axborot resurslaridan foydalanadi. Doimiy ravishda ortib borayotgan axborotlar hajmi jamiyatdagi intellektual salohiyatning oshishiga xizmat qiladi. Modomiki shunday ekan, o‘qituvchi ham o‘z kasbiy va pedagogik mahoratini zamonaviy axborot texnologiyalari oqimi asosida oshirib borishi mumkin. Har bir o‘qituvchi mehnat faoliyati jarayonida axborot texnologiyalaridan unumli foydalanishi uchun avvalo o‘z axborot muhitini shakllantirishga zamin yaratishi kerak. Zamonaviy axborot texnologiyalari o‘z muhitida axborot ob’yektlarini, ularning o‘zaro aloqasini, axborotlarni yaratish, tarqatish, qayta ishlash, to‘plash texnologiyalari va vositalarini, shuningdek axborot jarayonlarining tashkiliy va huquqiy tarkibini mujassamlashtiradi.

Hozirgi kunda o‘qituvchi ta’lim-tarbiya jarayonida o‘quvchilarning imkoniyatlari va talablarini inobatga olishi zarur. O‘qituvchi tomonidan targ‘ib etilayotgan ta’lim va tarbiya tizimi shaxsga yo‘naltirilgan xarakterda ega bo‘lishi, ya’ni shaxsning har xil xususiyatlari va sifatiga e’tibor qilgan holda tabaqalashtirilgan bo‘lishi kerak. Har qanday ta’lim va tarbiya tizimi ma’lum bir ijtimoiy, ilmiy-texnik, iqtisodiy, madaniy va nihoyat, siyosiy muhitda shakllanadi va rivojlanadi. Bu muhitlarning eng ustuvori ijtimoiy-iqtisodiy omillardir. Ilmiy-texnik taraqqiyot, madaniy va siyosiy muhit ijtimoiy-iqtisodiy o‘zgarishlarni rivojlantirishi yoki sekinlashtirishi mumkin. Ta’lim tizimi jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy rivojlanishining asosiy vazifalarini amalga oshirishga xizmat qiladi, chunki umumta’lim maktablari, oliy ta’lim

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 02. Issue 06. June 2025

muassasalari insonni iqtisodiyot, madaniyat, siyosiy hayotda qizg'in faoliyat ko'rsatishi uchun tayyorlaydi. Shuning uchun ham ta'lim muassasalari o'qituvchisi ta'lim-tarbiya jarayonining tayanch bo'g'ini sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu bilan bir qatorda hozirgi kunda umumta'lim maktablari va oliy ta'lim muassasalari o'qituvchilari o'rtasida ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar va ilmiy-texnik taraqqiyot o'zining ifodasini kechikib topmoqda. O'qituvchi va o'quvchilarning fikrlashi va qabul qilish faoliyatida yangi g'oyalar, yangi zamonaviy axborot texnologiyalarini o'zlashtirish ma'lum bir vaqtni talab etadi. Shaxsga yo'naltirilgan o'qitish, birinchi navbatda, ta'limning paradigmasini o'zgartiradi. Agar ta'lim tizimida o'qitish ustuvor sanalgan bo'lsa, hozir kunda jamiyatning axborotlashuvi davrida ustuvorlik o'qishga va o'rgatishga yo'naltirilgan. Shu sababdan ta'limning o'qituvchi-darslik-o'quvchi paradigmasi o'quvchi-darslik-o'qituvchi paradigmasi bilan o'rin almashmoqda. O'qituvchi endilikda yangi statusga ega bo'ladi, endi uning vazifasi o'quvchilarda mustaqil bilim olish imkoniyatlarini yaratish va ijodiy faoliyatlarini tashkil etish, bilimlarni mustaqil egallash va ularni amaliyotda qo'llashga o'rgatishdan iborat. O'qituvchi bunday maqsadlarda o'qitishning metodlari, texnologiyalarini shunday tanlashi kerakki, u o'quvchilarga nafaqat tayyor bilimlarni o'zlashtirishlarida, balki bilimlarni turli manbalardan izlash, mustaqil egallash, o'zlarida shaxsiy nuqtai nazarning shakllanishi, uni asoslashi va avvalgi egallangan bilimlardan yangilarini olishda foydalanish imkoniyatini yaratishi kerak. Bunday o'qitishni “rivojlantiruvchi” ham deb atash mumkin.

Bilimlarni o'zlashtirish fikrlashni rivojlantiruvchi muhim omil hisoblansada, bilimlarni har qanday o'zlashtirish yoki egallash o'quvchining fikrlashiga rivojlantiruvchi ta'sir ko'rsatmaydi. Buning uchun bilimlarni o'zlashtirishning faoliyat shakllarini faollashtirish lozim. Egallangan bilimlarni oddiygina qaytarish o'quvchilarning mustaqil fikrlashlarini rivojlantirishda yetarli manba bo'lolmaydi. Faol bilish, mustaqil fikrlash faoliyati juda zarurdir. Bilimlarni mustaqil egallash faoliyati va olingan bilimlarni qo'llash jarayoni yangi bilimlarning shakllanishiga, o'quvchining samarali fikrlash manbaiga aylanadi. Shu sababdan mamlakatimizda va jahonning rivojlangan davlatlarida ta'lim sohasini isloh qilish jarayonida pedagogik texnologiyalarning rivojlanishi, zarur axborotlarni mustaqil izlab topish, muammoni qo'ya bilish va uning yechimini hal etish, olingan bilimlarni tanqidiy tahlil eta olish va ushbu bilimlar asosida yangi masalalarni yechishda qo'llash uchun yo'naltirilgan. Endilikda shaxsga yo'naltirilgan ta'limning zaruriyligi barchaga ayon bo'lmoqda.

Shaxsga yo‘naltirilgan o‘qitish – bu o‘quvchining yosh va shaxsiy xususiyatlarini, qobiliyati va imkoniyatlarini inobatga oluvchi, ilg‘or pedagogik va axborot texnologiyalaridan o‘quvchi shaxsini rivojlantirishda samarali foydalanuvchi o‘qitishdir. Shunday qilib, shaxsga yo‘naltirilgan o‘qitishda o‘qitishni tabaqalashtirish va individuallashtirish asosiy tamoyil sifatida qaraladi.

Zamonaviy axborot texnologiyalari shakl va mazmunining rang-barangligi – o‘quvchining qiziqishi, imkoniyati va shaxsiy xususiyatlaridan kelib chiqib taklif etilayotgan holatlardan tanlash imkoniyatini beradi. Bunday imkoniyat ta‘lim tizimida ham o‘z aksini topishi zarur. O‘qituvchining har xil sathli o‘qitishni zamonaviy axborot texnologiyalari asosida tashkil etishi bunday muammoning yechimi bo‘la oladi.

O‘quv mashg‘ulotlarini o‘quvchilarning kundalik fanlar majmuasi va ular bo‘yicha berilgan kundalik topshiriqlar majmuasi asosida belgilanishi, har bir o‘tilgan mavzuni keyingi darsda so‘rab baholanadigan qilib tashkil etilishi ko‘plab muammolarni keltirib chiqaradi. Bunday holda o‘quvchilar biron bir fanga o‘zlarining asosiy diqqat e‘tiborini to‘liq qarata olmaydilar. Bunday notugalliklarni bartaraf etishda, modulli o‘qitish eng yaxshi yechim hisoblanishi mumkin.

Zamonaviy jamiyatda ta‘lim tizimini rivojlantirishning strategik yo‘nalishi – bu insonning turli sohalarda maqsadli mustaqil faoliyat asosida intellektual va axloqiy rivojlanishidir. **Bunda uchta asosiy vazifaga e‘tibor qaratiladi:**

1. Ta‘lim tizimini isloh etish.
2. Mustaqil faoliyat tamoyilini ta‘lim va tarbiyaning asosiy tamoyili sifatida e‘tirof etish.
3. Ta‘lim va tarbiya jarayoniga zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish.

Zamonaviy insonning o‘qish jarayoni faqat bog‘cha, umumta‘lim maktablari, akademik litseylar yoki kasb-hunar kollejlari, oliy ta‘lim muassasalari bilan tugamaydi. Inson butun umri davomida ta‘lim olishi zarur, ya‘ni ta‘lim uzluksiz bo‘lishi kerak. Demak, uzluksiz ta‘lim – davr talabidir. Demak, bu muammo zamonaviy axborot texnologiyalariga bo‘lgan ehtiyojni yanada shakllantirishi shubhasiz.

XXI asr – axborotlashtirish asrida ta‘lim sohasini axborotlashtirish, har bir ta‘lim muassasasidan:

- o‘qitish va o‘qish jarayonining;
- ta‘lim muassasasi boshqarilishining;
- ta‘lim muassasasi bo‘linmalarining;
- ta‘lim muassasasi faoliyati muhitining axborotlashtirilishini talab qiladi.

Hozirgi ta'lim muassasalarida kompyuter texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini takomillashtirish, ta'lim jarayonida bunday texnologiyalarni qo'llashning eng muhim ko'rsatkichlaridan biri ekanligi pedagog olimlar tomonidan e'tirof etilmoqda. Jumladan, U.Sh.Begimqulov ta'lim muassasalarida kompyuter axborot muhiti va hozirgi zamon talablariga javob bera oladigan darajadagi axborot bazasini yaratish zarurligini, gipermatn va multimedia, o'qitishda imitatsiya, kommunikatsiya tizimlarini rivojlantirishni, zarur axborotlarni kompyuter texnikasi yordamida kiritish, tizimlashtirish, saqlash va foydalanish uchun tavsiya qilinadigan ma'lumotlar bazasini yaratishni taklif etadi. Shu boisdan, o'qituvchi kadrlarning zamonaviy axborot texnologiyalari imkoniyatlaridan foydalanib bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish maqsadida hamda o'qituvchilar pedagogik mahoratlarini hozirgi zamon talablari asosida takomillashtirishga mo'ljallangan masofaviy malaka oshirish kurslarini tashkil etish tashabbusi bilan chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Islamgulova S.K. Texnologizatsiya protsessi obucheniya v shkole: teoriya i o'p'yt. – Almaty: Tvorcheskaya pedagogika, 2003. – S. 23.
2. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy qilish / Qo'llanma. – Toshkent: “Fan va texnologiya” nashriyoti, 2008. – 130 b.
3. Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. Ta'lim menejmenti. – Toshkent: A.Avloniy XTRXMOMI “Nikon Print”, 2006. – 73 b.
4. Mavlonova R., To'raeva O., Xoliqberdiyev K. Pedagogika / Kasb-hunar kollejlari ushun darslik. – Toshkent: “O'qituvchi” nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2010. – 495 b.
5. Oila psixologiyasi / Mualliflar: G'.B.Shoumarov va boshqalar. Prof. G'.B.Shoumarov tahriri ostida. – Toshkent: “Sharq” NMAK, 2008. – 60-b.
6. Ochilov M., Yangi pedagogik texnologiyalar. – Qarshi: “Nasaf” nashriyoti. 2000. – 79-b.
7. Pedagogika / Bakalavriat yo'nalishi uchun darslik. Prof. M.X.Toxtaxodjayevaning umumiy tahriri ostida. – Toshkent: “O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati” nashriyoti, 2010. – 400 b.